

quorum in Vitis qdam, ut confido, multum
in doctrina, et virtutum assuetudine.

Reverentibus nos plurimum oratio et disputatione
Carissimi viri Melchioris Hinderi, quique
misit D. Michael. Harum vero magis

Exemplum
intelligit

ibi gratias agimus. Baptista vobis
Tov epkavdior. abduxit hic dicitur, Tis
Babidaid o Hrepar xei.ω. Puto tamen
boniter cum ipso eo institutum, quod vobis
est. Recto valem, quod ad ipsum attinet, si
cum non contemneret publicas calamitates
Vocem tamen etiam ante mensam misit.
Verum quia ita erat affectu corporis, vultus
aliud non sperandum, nec sperandum in futuro
quam cito dissolvi, et ad Christum currere.

Finem tandem furis scribendi, Agere enim
lorum, vel quodvis modo, melius meliorum
animi mirifico laus. Dominus Iesus
laus et hic omnes omni meliora, et
sua celesti consolatione, quam plurimum

185 182.
reverti. Idem propter votum offerat nostris
verbis D. Pomarano D. Maiori, D. Melchioris,
et M. Paulo. Dato Argentorati 11. die
Januarij Anno 1549.

T. Martinus Bucerus

M. Christophori Lasij pastoris Spanii
domini. disputatione ad Q. M.

Ad Adiaphora
Caramoniae finis superstitioso remoto possumus
servari bona conscientia.
Declaratio finem superstitiosum tolli
Ergo Caramoniarum observatio non est servanda.
Contra
Conscientia non valem. Quia non fit opinione
culus iste Adiaphoron. Quia Adiaphora habent
duos prohibitos fines: Superstitionis et scandalum,
Quando igitur Adiaphora in adversum impingit, non

amplius non est res media

Probatio scandali

Galat. 2. Si quid destruxi iterum aedifico,
inaviculorum me confitior. Est generalis
sententia, quam Paulus ad suum infirmum
accomodat. Proinde et in hac causa loquor.
Nos papisticos cultus ut venosos destruximus, et
vulgi animos, a talibus oculis ac inopis
culis ab alienationibus. Ergo si scandalum
non possumus respicere. Nescis enim quid in
alioquinam reprehensione incurrere. Si
quod causa cultus istos de recte improbandum
sint quod minus minus recte respiciunt
causa damnales

Refutatio scandali

Discrimine finis et causa variuntur, et
tolerantur externae istos cultus, causa de
batur suspensio, illa innotuit repugnans
Namque antequam respiciamus principibus aliis
munda, impis erroribus cunctis. Sed

concedendum istos cultus esse innotuit, ideoque
condemnas, hoc esse aedificare destructa.

Oppono.

Sed tamen innotuit est sanari. Consuetudines ista
innotuit, quia profecto hanc originem in
constantia significationem posse fert. Videretur
mentis perfectionis hanc vultu consuetudinem
extorquere. Nihil autem impius est, praesertim
Ecclesiastico Doctore, quam Veritas sententiam
pro veritate.

Refutatio

Nulla est inconstantia. Nam Remondis: pater
Lutherus, vultu papisticus improbandus propter
falsam Idolatriam persuadendo mori, alias
tolerantur. Si papista fuit superstitiosus et
innotuit, Idem et nos facimus, praesertim
in hac sententia.

Oppono.

Ut vultu platum similitudinis, quantum vultu
imprimetur capiti Electores auctores, qui propter

confessionem verbi tantis se periculis exponit
ac vitam profundius maluit, quam an-
sarijs in minimis cadere. Is homo qui
cogitabit, si ^{videbit} audierit nos ritus antea dam-
nos nunc amplexi. Offendere tam p[ro]p[ri]um
ac tam Confessoris munus, atrox solus est.
Nam vir iste instar mulierum est, hanc
subit animi cogitatio: Atque Theologus
deficientibus, quid ego tam periculosum
sententia lausculi sapientia persequi, cum gravi
fornicarum diu iactura, adeoque coniugii
atque liberos amissione. Cui tantum
periculi adire coepi, si ritus isti sunt res
phorae.

Responsio.

Si libro Augustano adhaerentes, volumus de
genis mutare, id quod Caesar a rege
Eleatre postulavit, tum merito postulare
nos ille Princeps, Numquid in istis
resistere, nisi A diaphora, tamquam

Religionis partem, Ergo non poterit magnopere
offendi.

Ad inuicti

Oppono

Inuicta de sunt seruanda.

Papisticarum Ceremoniarum plures non sunt
tantum sunt inuictae, verum etiam ridiculae
ac ineptae.

Cum ergo haec tyrannica spectacula de tantum
sunt inuicta, verum etiam ineptae, seruanda
non sunt.

Synochon

Rescriptio Ceremoniarum est inuicta, quantum
ad fundamentum et terminum,
Fundamentum est Voluntas tyrannorum
ac papistarum, Terminus ritus papatus
institutus.

Rescriptio

Nobis non est res omni Tyrannus, neque omni
papista, sed omni Princeps, et neque verbi floriter
est, neque papista, Is suam ordinationem

proponit servandam non Sphingam Angli-
nam.

Oppono

Nihilominus illae ipsae Ceremoniae sunt
inutiles. Nam ad fidem alendam prole
nihil conducunt, neque ad Charitatis obsequium
flecti possunt.

Refuto

Concedimus talia spectacula, per se esse prole
otiosa, et infertilia. Sed per ardens possunt
adferre hanc praevalentem comoda observationem
istam servatam. Nam hoc pacto sana doctrina
reviviscunt, Articuli. In his praedictis ma-
nere incorruptis, Sacramenta purissima
intacta. Coniugia sacerdotum ita dicuntur
ut alibi fit, ut papistae sentiunt.

At si contra voluit Ecclesia deservit, prole
instandum est, ut Lupi se ingerant gregem
ovium nostrorum. ~~Et~~ misere disperunt.
Illi postea propter nostras infamias clamant.

quid populum

quid populum trahant, et quibus doctrina
non servandis coniugiis contaminabunt.
Quare dilectio proximi hoc a nobis officium
regit, ne praedictum Ceremoniarum causa
finem deservat Ecclesiae, et nostras oves
prae se Lupis.

Oppono.

Non sunt facienda mala ut evitentur bona.
Ceremoniae inutiles ac insulsae in usibus
mutari debent, propter scandalum inde orien-
tandum. Etsi igitur boni aliquid sequi possint,
tamen quia occasio boni mala est, amplexum
non licet.

Refuto

Servare tolerabiliter Ceremonias propter eam
quietudinem Ecclesiae, non est facere malum,
sed ex duobus malis eligere minus malum.
Servandis inutilibus Ceremoniarum satis mag-
num onus est. Sed verbi oppressio est

Eccliesiarum Vastitas longe est perniciosa,
Interitum incommoda habendus est delectum
quam Evangelium profecto non tollit, imo
illud Matth. 10. Eritis prudentes sicut serpentes
pares

Oppono.

Sed Paulus inquit 1. Thessal. 5. Omnes
mali species fuge. In pluribusque ritibus
non tantum species mala, sed etiam res
ipsa praeferuntur, ut circumcisio et sternalis
praeceptum.

Refuto

Deus Bigamiam permittit, et Moses libellum
repudiij, Idque, ut Chrysostomus ait, propter divitiarum
cordis avaritiam, At Coniugium ac perpetua
coniunctio masculi et feminae non est
Adiaphora, sed divina ordinatio, tam ipsam
Moses imitari passus est, cum Verumque
malum res et species rei. Ergo in Adiaphora

189 186.
multo magis id licet in tanta potentium
pericula ad retinendam Ecclesiae tranquillita-
tem, Sic omnes leges quidem approbat,
quidam vero permittunt.

Oppono

Si permittitis et tamen non approbatis ritibus,
habetis istas Ceremonias, significatis vos mala
conscientia permittite, quod approbati requirit.
Ergo moraliter peccatis, quia peccatum contra Con-
scientiam est morale

Refuto

Permittimus propter causas tales, vitandi maio-
ris incommodi gratia, sicut Moses fecit in
re non Adiaphora, et tamen non approbamus
tamen ad salutem necessaria, Ergo quod
bona conscientia non adprobamus tamen necessaria
viri, hoc bona conscientia permittimus tamen
ad maiorem eorum obtinendam profuturum.
At si improbavimus Verumque, et tamen per-
mitteremus, ibi haberemus conscientiam.

Non igitur admittere mali spem propter unum
incommodum utrumque et periculosum tunc aliud
condonare.

Oppono.

Spiritus sanctus condonat aliqd infirmis. Sed
Tyrannus contra verbum grassantibus non
vult cessare.

Laurentius in Con-
fessione Anri non cessat deo, quod tamen
vere erat Adia pheron, multo minus non
in confessione Verbi et inopis Ceremonijs
cadere debemus Papistic ferum stringimus
Hec constantia animos aduersariorum depre-
catum ista tergiversatio attollat.

Refuso.

Vbi grassari incipimus nihil dissimulabimus,
At princeps noster nondum grassatur, praeter
opera liberi spiritus nemini prohibemus, habet
alij alijs illiusmodi dona, sed vitam Anri
ne illa Constantis similitudo, tandem in
vniuersum, et victi multis succumbant.

Oppono.

130 167.
Deuotio inapram Ceremoniarum est pars
Confessionis. Confessionem autem his
non oportet. Ergo feruari non possunt.

Refuso

Confessio consistit in necessarijs, vtz in articulis
fidei, in legitimis sacramentorum vti, et in
reprehendendis abusijs. Illa licet potest non
recipi Ceremonijs, Quia articulum Infirmitatis
fidei tradimus sine ratione recipitis. Item
monemus populum ne putent vitis istos fer-
uari opinionem cultus, et relinquere libertas
vitijs abusijs reprehendendi. Et vbi aliqua
etiam in de necessarijs confessio, vtz Laurentij,
tamen tam cadere non est necesse, nisi persecutione
grassante, et Tyrannus regnante, At prin-
ceps nullam adhuc gerit Tyrannidem,
Ergo confessio illa in non necessarijs superflua
est.

Oppono.

Sed papista gloriabuntur de Victoria, etiam

considerare, quid amica in prolium non est
confessio. Et hoc fama plurisq; opinionis facit
nos ad defectionem inclinare, et mutare de-
nam amica traditam.

Refuso.

Extant doctorum hominum libri, q; satis testantur
quid ad probandum, quid non, et quotidiana
confessio sonat in templis.

Oppono.

Sed nos in bona causa cedimus, cum tam
equius esset adversarios nostros pati arduum.

Refuso.

Faciunt ut boni milites solam, qui cum hoc
ingore conflictantur cedunt hostibus loci
vici causa, non ut domum fugam. Si nos
in nostra sententia minores impedimento
propugnare et propagare possumus. Toleramus
nihilominus ipsum in rebus externis, expectant
boni omnium istam victoriam latum latissimum
ut inopinatum secundum finem.

Oppono.

Christus inquit: Non vani mittere parum, sed gladium.
Ergo in religione vitandi periculi causa, nihil recipienda
est, quod sine scandalo minoris noceat. Nam
si quidem effugio, idcirco confessioni locus.

Refuso.

Periculum et periculis, ut non sint formidanda,
ita ut ardua principibus benignius promittantur,
viam.

Oppono.

Sed quod, si periculis infidelis, et opinio nostra nos fallat.
Videmus enim hoc quoque, ut sub speciebus Adaphororum
tamquam papam nobis obediunt, ita circumstant,
ut operibus aut per via obtemperare, aut recte
occumbere macti, sicut ex responso Episcopi
Coloniensis colligi potest. At satis erat cum
magis confutis tunc populum ingemere,
hoc, proinde et occasionem restituendi papam.
prædare, quam manifesta Idolatria coactus, et
animis Ecclesiarum approbatione sanctorum
cum magis dedecore collum ingo subiacere.

Refuso.

Sane quam magis parati nobis lapides et insidias,

proferam ab Inimicis, quorum animi
ex idolatrie fœdibus sunt obscuri. Illi
demonibus, ac fraude perfacta, habebimus cum
insissimam excutiendi iugum, nec potius
posse nos accusare pertinaciter, facilitatem
in rebus adaphoricis perspicere. Si dante
hinc nos adigere ad manifestum idolatriam
recipiendum, prodant ipsi sese, et causam
faciunt favorabiliorum, tunc etiam
adversarios fraudulenter nobiscum agnos-
cunt dicitur, ac nostra agnoscunt
cognita, nobis dux adit ex victoriam
inferarum postulat. Nos igitur nobis insis-
tes Viris iniquitatis, animi dissidii
in eos reijciunt, ac Deo iuvante libenter
de rebus omnibus confessionem adimus.

Epilogus.

Hæc vir clarissimus, propter charissimam
deliberationem in utramque partem scriptam, Nam
num erit, promittens quod debeat sequi, et
debetur, quod in iure ac fide delectationem
monito fieri debet. Anignis, ad quos principis
revertitur, et hinc in iure expectandum est, et
Vale.

Christophorus Caspius pastor Ecclesie
Lugdunensis mihi amantissimus

192 169.
Somnium M. Simonis Bocconeri prima die
Maii habitum 1547.

Scala mihi visa est procedere i. Divi Luthari monumentum,
to, cuius summitas pertingebat ad verticem sui sig-
gus. Ipsum autem forma humana per eam con-
scendere vidi, qui cum illi proclusus esset aliqui
aditus in suggestum, qua parte applicata scala
fuerat, aliunde in Cathedram connotatus irru-
perat. Qui postquam nullum fuisse verbum posset
obligata siquidem eius videbatur facies i. manibus
tamen, digitis monstrando connotatorijs gestibus,
mirum dictum, quantum hortando defatigabatur.
Cum autem absolvisset connotum, præcepit ex eo loco
ilico dabatur. Gravissimis vero quæstionibus esset
iste casus, tamen ipsi non attulit moram, sed
i. vestigio terra surgens hilariter circumibat
passim hortans omnes ad veram Evangelij con-
fessionem, maxime vero doctores in populo no de-
fatigati molestis crucis veram et saluberrimam
doctrinam Evangelij abijcerent. Quicumque